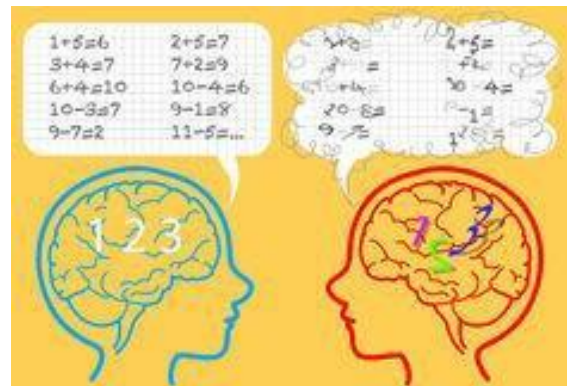
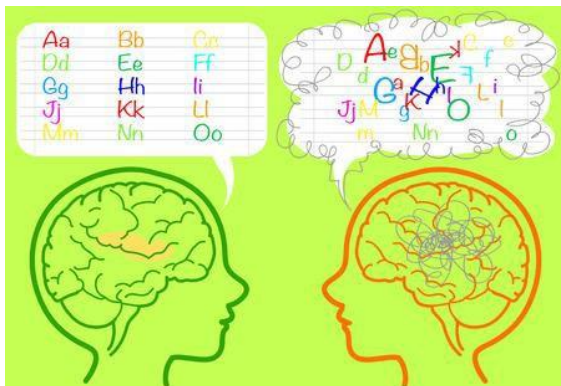

Dyslexie

Dyscalculie

TOS

Inhoud

1. Definities	2
2. Doelgroepen	3
3. Pas en faciliteiten dyslexie	3
4. Pas en faciliteiten dyscalculie	4
5. Pas en faciliteiten TOS	5
6. Toetsen, examens en foutentolerantie	5
7. Hulpmiddelen	8
8. Passen	9
9. Informatiebronnen	11

1. Definities

Dyslexie

Dyslexie is een leerstoornis die zich kenmerkt door hardnekkige problemen met lezen, spellen of met beide. Het koppelen van letters aan klanken bij het lezen en van klanken aan letters bij het schrijven, verloopt zeer moeizaam.

Het probleem is hardnekkig en blijft bestaan ondanks extra hulp. Iemand met dyslexie herkent letters, woorden en zinnen minder snel, wat het begrijpen van een tekst heel lastig maakt. Ook het vlot en foutloos spellen geeft grote problemen. Daarnaast ervaren veel leerlingen problemen met het automatiseren van de te verwerken stof.

In het voortgezet onderwijs worden deze problemen groter. Bij bijna alle vakken is een goed tekstbegrip essentieel. Het spreekt voor zich dat het lezen en schrijven in de moderne vreemde talen voor deze leerlingen een extra uitdaging is.

Dyslexie is erfelijk en onafhankelijk van intelligentie. Dyslexie kan samengaan met andere stoornissen zoals ADHD, stoornissen binnen het autistisch spectrum en dyscalculie. Vormen van dyslexie kunnen zich uiten op verschillende manieren. Iedere leerling is daarom gebaat bij, voor zover dat mogelijk is, een passende individuele begeleiding.

Dyscalculie

Dyscalculie is een leerstoornis die zich kenmerkt door ernstige rekenproblemen die, ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, hardnekkig en onveranderd blijven bestaan.

Bij leerlingen met dyscalculie ontbreekt het woord-, getal- en aantalbesef. Dat is bij leerlingen met een (ernstige) rekenproblematiek wel aanwezig.

Deze leerlingen hebben met name problemen met rekenen bij de exacte vakken: wiskunde, natuur-scheikunde (Nask1), biologie en economie. Dit kan ook spelen bij verschillende onderdelen van de praktijk in de bovenbouw zoals bijvoorbeeld procestechniek.

TOS

TOS is de afkorting die staat voor taalontwikkelingsstoornis. Het is een ernstige stoornis in de moedertaalverwerving die niet te verklaren is vanuit intelligentie en niet voortkomt uit gehoorproblemen, neurologische problemen of omgevingsfactoren. Het verwerven van taal (en spraak), kennis en vaardigheden zijn niet vanzelfsprekend. Het heeft zware consequenties op het gebied van communicatie, waarbij het heel moeilijk is om zichzelf te redden en te communiceren met anderen en zich begrijpelijk uit te drukken. Informatieverwerking is vertraagd en het taalbegrip en taalinzicht zijn zwak. De woordenschat is beperkt.

Een leerling met TOS heeft moeite zich mondeling en schriftelijk uit te drukken, dus ook bij toetsen en examens. Het formuleren van een antwoord gaat moeilijk en traag. Het verwerken van auditieve informatie gaat moeizaam, maar ook het tekstbegrip is een probleem. Er is een beperkt taalinzicht, bijvoorbeeld grammaticaregels juist hanteren is een probleem. De consequenties voor school zijn dus zeer groot.

2. Doelgroepen

Leerlingen met verklaring

Wij onderscheiden ten aanzien van het dyslexie- en dyscalculiebeleid twee groepen: Leerlingen die instromen met een dyslexie- of dyscalculieverklaring en leerlingen die zonder verklaring instromen.

De leerlingen uit de regio West-Friesland worden in principe op de basisschool al gescreend op dyslexie. 90% van de dyslectische leerlingen wordt op onze school ingeschreven met een dyslexieverklaring of zijn in afwachting hiervan.

In andere regio's, zoals Waterland en Wieringen, wordt dit niet gedaan.

Het percentage leerlingen dat op SG Newton in het schooljaar 24-25 de officiële diagnose 'dyslexie' heeft, is 18 % . Het landelijk gemiddelde is 4%. Het percentage leerlingen dat op SG Newton de officiële diagnose 'dyscalculie' heeft, is < 1% en leerlingen met TOS ook <1%.

Leerlingen zonder verklaring

Tot deze doelgroep behoren de leerlingen die op SG Newton instromen, in leerjaar 1 of in de hogere leerjaren, met een dossier van 'vermoeden van dyslexie of dyscalculie' of leerlingen waarvan het docententeam na de herfstvakantie laat weten dat er hardnekkige problemen zijn met lezen, schrijven of rekenen.

3. Pas en faciliteiten dyslexie

Leerlingen met verklaring

Op SG Newton krijgt iedere leerling die binnenkomt met een dyslexieverklaring in de eerste maand een pas. Deze pas wordt afgegeven voor een periode van 4 jaar. Op deze pas staan de faciliteiten waarvan alle dyslectische leerlingen gebruik kunnen maken en faciliteiten die na overleg kunnen worden ingezet.

De algemene faciliteiten zijn:

- Meer tijd bij toetsafname, tot maximaal plus 25% van de toetstijd
- Foutentolerantie (behalve bij specifieke opdrachten bij de talen)
- Aanbieden van schriftelijke toetsen zoveel mogelijk in Arial 12, regelafstand 1,5

In overleg met de coördinator en met de mentor van de leerling kunnen extra faciliteiten worden ingezet zoals:

- Verbruik van werkboeken
- Inzet van verklanking
- Gebruik van hulpmiddelen zoals leesliniaal, leespen, onthoudkaartjes, eigen laptop, Claread.

Deze extra faciliteiten worden opgenomen in het overdrachtsformulier dat in Magister wordt gehangen. De faciliteiten waarvan een leerling gebruikt maakt, worden ook besproken in de leerlingbesprekingen. Uiteindelijk moeten de centrale eindexamens (CE) in de bovenbouw zonder eigen hulpmiddelen gemaakt worden. Voor de CE's zijn alleen verklanking en extra tijd toegestaan. De insteek is begeleiden van afhankelijk naar onafhankelijk.

De coördinator zorgt ervoor dat de leerling optimaal gebruik kan maken van de toegestane hulpmiddelen. Zij verzorgt aan het begin van het schooljaar in alle leerjaren een introductieles waarin zij de faciliteiten uitlegt die de school kan bieden.

Daarnaast peilt zij, middels een digitale enquête, of de leerling behoefte heeft aan meer persoonlijke begeleiding. Zij spreekt de leerlingen die dit aangeven over de inzet van (door hen gebruikte) hulpmiddelen of over hoe door hen genoemde knelpunten zouden kunnen worden opgelost.

Een leerling (of de ouders van de leerling) kan altijd zelf contact zoeken met de coördinator. De ouders van de leerlingen worden op de hoogte gehouden van gehouden gesprekken en gemaakte afspraken die met hun zoon/dochter rondom dyslexie of dyscalculie zijn gemaakt.

Leerlingen zonder verklaring

De coördinator informeert bij het docententeam naar de zaken die opvallen. Zij kan, om een helder beeld te krijgen, contact opnemen met de 'afleverende' basisschool voor meer informatie. Zij stelt op basis van de informatie een dossier op.

SG Newton test zelf niet op dyslexie of dyscalculie. Ouders kunnen op eigen initiatief en kosten contact zoeken met een externe specialist om een verklaring voor hun kind te verkrijgen. SG Newton kan in dat geval dossierinformatie aanleveren.

4. Pas en faciliteiten dyscalculie

De leerlingen met een officiële dyscalculieverklaring krijgen in de eerste maand dat zij bij ons op school zitten een pas. Op deze pas staan de faciliteiten waarvan ze gebruik kunnen maken.

De algemene faciliteiten zijn:

- Meer tijd bij toetsafname, maximaal plus 25% van de toetstijd.

De extra faciliteiten zijn:

- Bij exacte vakken, economie en D&P, indien de leerling dit wenst:
 - Gebruik van rekenkaarten
- Bij rekenen (schoolvak), indien de leerling dit wenst:
 - Gebruik van rekenmachine
 - Gebruik van rekenkaarten

5. Pas en faciliteiten TOS

Op SG Newton krijgt iedere leerling met TOS een pas. Deze pas wordt afgegeven voor een periode van 4 jaar. Op deze pas staan de faciliteiten waar leerling van gebruik van kan maken en faciliteiten die na overleg kunnen worden ingezet.

De algemene faciliteiten zijn:

- Meer tijd bij toetsafname, tot maximaal plus 25% van de toetstijd
- Foutentolerantie (behalve bij specifieke opdrachten bij de talen)
- Aanbieden van schriftelijke toetsen zoveel mogelijk in Arial 12, regelafstand 1,5
- Inzet verklanking

In overleg met de coördinator en met de mentor van de leerling kunnen extra faciliteiten worden ingezet zoals:

- Verbruik van werkboeken
- Gebruik van hulpmiddelen zoals leeslineaal, leespen, onthoudkaartjes, eigen laptop, Claroread.
- Inzet van laptop tijdens de toets
- Aangepaste beoordeling mondelinge toets

In een eerder stadium is er met behulp van het Simea-document een overzicht gemaakt waarin de aanpassingen die nodig zijn, zijn geïnventariseerd. Deze extra faciliteiten worden opgenomen in het overdrachtsformulier dat in Magister wordt gehangen. De faciliteiten waarvan een leerling gebruikt maakt, worden ook besproken in de leerlingbesprekingen. Uiteindelijk moeten de centrale eindexamens (CE) in de bovenbouw zonder eigen hulpmiddelen gemaakt worden. Voor de CE's zijn alleen verklanking, extra tijd en gebruik van een laptop toegestaan. De insteek is begeleiden van afhankelijk naar onafhankelijk. Een leerling (of ouders van de leerling) kan altijd zelf contact zoeken met de coördinator. De ouders van de leerlingen worden op de hoogte gehouden van de gehouden gesprekken en gemaakte afspraken die zijn gemaakt rondom TOS.

6. Toetsen, examens en foutentolerantie

Onderbouw

Leerlingen met dyslexie krijgen meer tijd voor het maken van een toets. De toetsen worden op SG Newton zoveel mogelijk aangeboden in Arial 12, regelafstand 1,5.

In de onderbouw zal een spelfout in een toets niet fout worden gerekend als het antwoord wel inhoudelijk goed is. Spelfouten worden wel meegerekend bij speciale spellingopdrachten van de talen en spellingtoetsen.

Nederlands

Bij de tekst(en) met vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.

Uitzonderingen op deze regel zijn de spellingstoetsen en schrijfopdrachten bij Nederlands. In de spellingstoetsen worden spelfouten gerekend. Bij de schrijfopdrachten wordt dezelfde foutentolerantie-systematiek gebruikt als bij de examens in de bovenbouw.

Engels & Duits

In de onderbouw maken we een onderscheid tussen proefwerken (unit toetsen) en schrijfopdrachten als het gaat om onze foutentolerantie.

Bij proefwerken tellen we spelfouten niet mee. Dit betekent dat we kijken of het woord fonetisch goed is geschreven. Is het woord goed als je het hardop voorleest? Als dit het geval is, rekenen we het woord goed.

Schrijfopdrachten worden in de onderbouw allemaal gemaakt op de computer. De leerlingen hebben dus toegang tot spellingcontrole. Bij schrijfopdrachten gebruiken wij een rubric. Zo'n rubric is verdeeld in verschillende taalonderdelen.

Bij elk onderdeel kunnen leerlingen 4 punten halen. Het totaal aantal punten dat de leerlingen kan halen, ligt gemiddeld rond de 20. Daarnaast is spelling samengevoegd met het onderdeel interpunctie. Leerlingen kunnen dus maximaal 4 punten verliezen als het gaat om spelling (i.c.m. interpunctie).

In de onderbouw vragen wij of leerlingen behoefte hebben aan een toets met groter lettertype. Zo ja, dan zorgen we dat deze aanwezig is tijdens het toetsmoment. In de onderbouw kunnen leerlingen vragen of de docent een stukje wil voorlezen. Dit doen we dan meteen fluisterend tijdens de toets.

Bij Duits is er een aantal uitzonderingen zoals het gebruik van ß. Deze uitzonderingen zijn grammaticaal en kunnen dus geleerd worden door de leerlingen.

Bovenbouw

Uitgangspunt voor het mee laten tellen van spellingsfouten in toetsen in zowel de onderbouw als bovenbouw, is hoe het in het centraal schriftelijk examen (CSE) geregeld is.

Nederlands

In de bovenbouw zal een spelfout in een toets niet fout worden gerekend als het antwoord wel inhoudelijk goed is. Bij schrijfopdrachten in het SE, het schoolexamen, wordt taalgebruik op dezelfde manier gerekend als in het CSE.

Als een dyslectische leerling slecht is in spelling, formulering of interpunctie, kan hij/zij nog steeds een voldoende halen voor de schrijfoopdracht door ervoor te zorgen dat de conventies correct zijn en alle inhoudspunten in de opdracht verwerkt zijn.

In de basis- en kader beroepsgerichte leerweg worden alle examens in de theoretische vakken digitaal aangeboden. Zo ook de examens Nederlands, voor zowel lezen als schrijven. In het digitale examenprogramma zit een voorleesfunctie.

Voor de mavoleerlingen (vmbo-TL) is het mogelijk om sommige theorie-examens middels een Daisy-bestand op een laptop te maken. Wanneer een (theorie) examen niet auditief kan worden aangeboden, kan de school ervoor zorgen dat er een voorlezer is.

Tot slot, bij alle examens is het gebruik van een papieren woordenboek (Nederlands-Nederlands) toegestaan. Deze woordenboeken zijn aanwezig in het lokaal waar de examens worden afgenomen.

Engels & Duits

In de bovenbouw hanteren we dezelfde regels als in de onderbouw. Bij proefwerken tellen we spelfouten dus niet mee. Bij digitale schrijfoopdrachten gebruiken we 'rubrics'. Spelling en interpunctie zijn daar ook samengevoegd.

De enige uitzondering in de bovenbouw is de Freedom Writers Diary opdracht. De leerlingen maken deze schrijfoopdracht schriftelijk in plaats van digitaal. Hierdoor hebben ze dus geen beschikking over de spellingcontrole. Ook deze opdracht beoordelen wij met zo'n zelfde rubric. Het maximaal aantal fouten dat ze kunnen halen voor spelling is 4 punten. Ook hier is spelling samengevoegd met interpunctie.

In de bovenbouw kunnen leerlingen de CITO Kijk- en Luistertoets in een dyslexieversie maken. Deze versie heeft wat langere pauzes tussen de luisterfragmenten. De leerlingen hebben hierdoor meer tijd om de vragen te lezen.

Bij Duits zijn er spellingsbijzonderheden die wel worden meegeteld als er fout wordt gespeld. Zoals bijvoorbeeld het gebruik van de ß. Dit soort uitzonderingen zijn grammaticaal en kunnen dus geleerd worden door de leerlingen.

Schoolexamens en centrale examens

De schoolexamens, de SE's, de examens waar de school zelf voor verantwoordelijk is, staan beschreven in de Programma's van Toetsing en Afsluiting. Deze zijn terug te vinden op de website van de school.

De volgende aanpassingen zijn mogelijk bij het afleggen van de SE's:

- extra tijd tot een maximum van 25% van de reguliere afnametijd
- verklanking, auditief, een stem (opgenomen, of live) leest voor
- maximale vergroting van de toetsen (Arial punt 12, regelafstand 1,5)
- foutentolerantie, meewegen spelfouten in toetsen
- in speciale gevallen gebruik van hulpmiddelen zoals een laptop.

De Examencommissie accordeert deze aanpassingen.

Het Centraal Examen (CE) wordt landelijk vastgesteld. De inhoud van het CE is voor iedere leerling passend bij het niveau, ongeacht een vastgestelde leerbelemmering, gelijk.

Normen kunnen niet versoepeld worden. Onderdelen van het examen kunnen niet worden weggelaten en vrijstellingen worden niet verleend. Het gebruik van hulpmiddelen is niet toegestaan.

De volgende aanpassingen zijn mogelijk bij het afleggen van de CE's:

- extra tijd tot maximaal een half uur bovenop de reguliere afnametijd
- verklanking, auditief, een stem (opgenomen, of live) leest voor
- maximale vergroting van de toetsen (Arial punt 12, regelafstand 1,5)
- gebruik van een laptop

7. Hulpmiddelen

- Verklanking: schriftelijke tekst in klank omzetten, het voorlezen van tekst.

Onderstaande hulpmiddelen kunnen gebruikt worden, echter niet in de schoolexamens en het CSE.

- Verbruik van werkboeken: door het maken van opdrachten in het werkboek in plaats van in een schrift raken leerlingen niet onnodig veel tijd kwijt aan de organisatie van het te maken werk, maar kunnen zich kwalitatief richten op het beantwoorden van de opdracht.
- Leesliniaal: liniaal waarmee tekst vergroot kan worden en voorzien van een geleide lijn om de regel tijdens het lezen niet kwijt te raken. De kosten van een leesliniaal worden door school niet vergoed.
- Leespen: pen waarmee papieren tekst gescand kan worden en via een koptelefoon kan worden beluisterd. De kosten van een leespen worden door school niet vergoed.
- Onthoudkaartjes: kaartjes waarop spelling-, grammatica- en rekenregels staan die helpen bij de beklijving. De kosten hiervoor worden door school niet vergoed.
- Claroread: voorleessoftware voor het beluisteren van teksten. Het wordt gebruikt in alle leerjaren bij het afnemen van toetsen, indien gewenst. . De software voor gebruik tijdens lestijd is op school aanwezig. Bij thuisgebruik zijn de kosten van de software voor de ouders en de kosten voor de bestanden zijn voor school.
- Veel methodes hebben hun eigen voorleesapplicatie in de online versie.
- Lex-app: voorlees-app voor het beluisteren van schoolboeken. De app is gratis te downloaden, de kosten voor de bestanden zijn voor school.
- Daisy-bestanden: bestanden die de school ontvangt en die kunnen worden ingezet om verklanking tijdens de CE's, de centrale examens, mogelijk te maken.
- Eigen laptop: leerlingen kunnen gebruik maken van een eigen laptop met voorleessoftware indien deze afwijkt van de door school geboden voorleessoftware. De ouders kopen zelf dit device.
- Rekenkaarten. Er zijn 3 standaardkaarten waarop veelvoorkomende eenheden, afkortingen en percentages staan die leerlingen met dyscalculie mogen gebruiken in elk examen waarbij rekenvaardigheden een rol spelen. Deze kaarten zijn gratis te verkrijgen via [examenblad.nl](https://www.examenblad.nl). De kaarten bevatten dezelfde informatie, maar de lay-out is anders.

<https://www.examenblad.nl/2024/onderwerpen/rekenkaart-centrale-examens>

8. Passen

2024-2028

DYSLEXIE

PAS

Isaac Newton

FACILITEITEN

Standaard:

- Meer tijd bij afname toetsen
- Foutentolerantie
- Toetsen in Arial 12, regelafstand 1.5

In overleg:

- Verbruik van werkboeken
- Inzet verklanking
- Gebruik hulpmiddelen
- Verklanking van toets met veel leeswerk

**Deze pas wordt slechts eenmaal verstrekt.
Wees er zuinig op!**

2024-2028

DYSCALCULIE

PAS

Isaac Newton

FACILITEITEN

- Meer tijd bij afname toetsen
- Bij exacte vakken, economie en D&P:
 - gebruik van rekenkaarten
- Bij rekenen (schoolvak), indien de leerling dit wenst:
 - Gebruik van rekenmachine
 - Gebruik van rekenkaarten

**Deze pas wordt slechts eenmaal verstrekt.
Wees er dus zuinig op!**

2024-2028

TOS

PAS

Isaac Newton

FACILITEITEN

Standaard:

- Meer tijd bij afname toetsen
- Inzet verklanking
- Foutentolerantie
- Toetsen in Arial 12, regelafstand 1.5

In overleg:

- Verbruik van werkboeken
- Gebruik hulpmiddelen
- Verklanking van toets met veel leeswerk
- Gebruik laptop tijdens toets
- Aangepaste beoordeling mondelinge toets.

**Deze pas wordt slechts eenmaal verstrekt.
Wees er zuinig op!**

9. Informatiebronnen

Nuttige websites dyslexie

- Algemeen:

<https://dyslexiecentraal.nl/>

<https://educatief.dedicon.nl/>

<https://woordhelder.nl/>

<https://balansdigitaal.nl/>

<https://www.expertisecentrum-dyslexie.nl/>

<https://www.examenblad.nl>

- Onderzoek en behandeling West-Friesland:

<https://obdnoordwest.nl/>

<https://www.rid.nl/>

<https://centrumhetantwoord.nl/>

<https://www.kinderpraktijkhoorn.nl/>

<https://dyslexie.nu/>

- Hulpmiddelen:

<http://www.dyslexiehulpmiddelen.com/>

<https://educatief.dedicon.nl/>

<https://woordhelder.nl/>

<https://www.lexima.nl/>

<https://nl.optelec.com/>

<https://webwinkel.braams.nl/>

Nuttige websites dyscalculie:

- Algemeen:

<https://erwd.nl/>

<https://balansdigitaal.nl/kennis/wat-is-dyscalculie/>

<https://examenblad.nl>

- Onderzoek en behandeling West-Friesland:

<https://www.kinderpraktijkhoorn.nl/dyscalculie/>

<https://centrumhetantwoord.nl/>

<https://www.dyslexie.nu/nl-nl/dyscalculie.aspx>

<https://www.rid.nl/dyscalculie/>

- Hulpmiddelen:

<https://www.heutinkvoorthuis.nl/>

<https://www.examenblad.nl/onderwerp/de-rekenkaart-en-centrale-examens/2020>

<https://webwinkel.braams.nl/>

Nuttige websites TOS:

- Algemeen:

<https://www.kentalis.nl/wat-is-tos>

<https://www.viertaal.nl/>

<https://simea.nl/homepage>

- Onderzoek en behandeling/ begeleiding:

<https://www.viertaal.nl/>

- Hulpmiddelen:

<http://www.dyslexiehulpmiddelen.com/>

<https://educatief.dedicon.nl/>

<https://woordhelder.nl/> <https://www.lexima.nl/>

<https://nl.optelec.com/>

<https://webwinkel.braams.nl/>